

УДК 336.1:352(23)

В. В. Польовська, канд. екон. наук

Карпатський університет імені Августина Волошина, м. Ужгород, Україна

В. С. Журавель, магістр

І. Б. Рушак, магістр

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ

В. В. Полевская, канд. экон. наук

Карпатский университет имени Августина Волошина, г. Ужгород, Украина

В. С. Журавель, магистр

И. Б. Рушак, магистр

ДВНЗ «Ужгородский национальный университет», г. Ужгород, Украина

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ ГОРНЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ СИСТЕМ

Vasylyna Polovska, PhD in Economics

Augustine Voloshin Carpathian University, Uzhhorod, Ukraine

Vladislav Zhuravel, master

Ivanna Ruschak, master

State Higher Educational Establishment “Uzhhorod National University”, Uzhhorod, Ukraine

FINANCIAL ASPECTS OF PROVISION OF THE DEVELOPMENT OF MOUNTAIN TERRITORIAL SYSTEMS

У статті висвітлено окремі фінансові аспекти забезпечення розвитку гірських територіальних систем. Наголошено на необхідності задіяння значних фінансових коштів, активізації і підтримки з боку владних структур, органів місцевого самоврядування та формуванні відповідного правового поля для реалізації програм зростання територій гірської місцевості. Важливим при цьому є поєднання інтересів владних структур на всіх рівнях у сприянні розвитку гірських територій, що уможливить збереження, відновлення і їх перспективний розвиток. З метою формування державної фінансової гірської політики вагомим складовим є проведення моніторингових досліджень, які базуватимуться на вивченні особливостей і врахуванні проблемних питань, зокрема й фінансових. З метою активізації фінансової підтримки з різних джерел фінансування необхідним є долучення гірських територій для надання їм фінансової допомоги, що спрямовується на розвиток депресивних територій у межах прикордонного і транскордонного співробітництва з Євросоюзом.

Ключові слова: фінансове забезпечення; фінансова підтримка; фінансова гірська політика; територіальні системи; реалізації фінансових проектів.

В статье освещены отдельные финансовые аспекты обеспечения развития горных территориальных систем. Отмечена необходимость задействования значительных финансовых средств, активизации и поддержки со стороны властных структур, органов местного самоуправления и формировании соответствующего правового поля для реализации программ роста территорий горной местности. Важным при этом является сочетание интересов властных структур на всех уровнях в содействии развитию горных территорий, что будет способствовать сохранению, восстановлению и перспективному их развитию. С целью формирования государственной финансовой горной политики весомой составляющей является проведение мониторинговых исследований, которые будут базироваться на изучении особенностей и учете проблемных вопросов, в том числе и финансовых. С целью активизации финансовой поддержки из различных источников финансирования необходимо приобщить горные территории для предоставления им финансовой помощи, направляемой на развитие депрессивных территорий в пределах приграничного и трансграничного сотрудничества с Евросоюзом.

Ключевые слова: финансовое обеспечение; финансовая поддержка; финансовая горная политика; территориальные системы; реализации финансовых проектов.

The article deals with certain financial aspects of provision of the development of mountain territorial systems. It is necessary to involve significant financial resources, intensification, and support by authorities, local government and to form an appropriate legal framework for the implementation of the programs for regions growth of mountainous areas. It is important to combine interests of power structures, at all levels, for promoting the development of mountainous areas that will enable preservation, restoration, and their prospective development. Conduction of monitoring studies is an important component of the formation of a state financial mountain policy, which will be based on studying the features and taking into account problematic issues, including financial ones. The results of evaluation of the noted socio-economic level of the development of mountain territorial systems should be a base for allocation of funds to secure a sustainable development of mountainous areas to increase welfare of mountain inhabitants. The article focuses on the legislative provision of financial support of mountain territorial systems, primarily target use of financial resources, which will facilitate an adequate and reasonable use of them to achieve defined goals and performance of the prospects of territorial development of mountainous areas. In order to intensify financial support from various funding sources, it is necessary to involve mountainous areas for providing them with financial support aimed at the development of depressed areas within the border and cross-border cooperation with the EU.

Key words: financial provision; financial support; financial mountain policy; territorial systems; implementation of financial projects.

Постановка проблеми. Забезпечення розвитку і перспективного зростання гірських територіальних систем потребує значних фінансових коштів і підтримки з боку владних структур, органів місцевого самоврядування та формування відповідного правового поля. Посадження інтересів зазначених чинників у сприянні розвитку гірських територій уможливить збереження, відновлення і зростання досліджуваних систем. При цьому зумовлюється необхідність формування державної фінансової гірської політики, яка базуватиметься на вивченні особливостей і врахуванні проблемних питань, зокрема й фінансових, розвитку гірської місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексному теоретико-практичному дослідженню проблем фінансового забезпечення розвитку країни та її регіонів, зокрема гірських територіальних систем, присвячені наукові праці українських учених-економістів М. Газуди [1; 2], П. Жука [7], В. Кравціва [8], М. Лендела [9], В. Мікловди [10] та інших.

Сучасна державна фінансова політика, як зазначають окремі науковці [3, с. 190–191], що здійснюється у площині надання міжбюджетних трансфертів, тобто фактично держава проводить фінансування витрат органів влади на місцях за рахунок надання різного роду дотацій, трансфертів, субвенцій тощо, а повинна кардинально змінити об'єкти інвестування, ними повинні бути суб'єкти господарювання та населення, що здійснюють власну діяльність і проживають у гірській місцевості.

Науковці наголошують на тому, що вагомою складовою є усунення механізму посередництва, на стадії якого залишається значна частка фінансових ресурсів, призначених для забезпечення розвитку гірської місцевості. Крім цього, державна регіональна та бюджетна політика через систему трансфертів не повинна «замикатися» на вирівнюванні соціально-економічного розвитку окремих територій, а спрямовуватися на підтримку їх точок зростання, оскільки обмеження бюджетної спроможності держави може призвести лише до «вирівнювання державою всіх у бідності», а доцільним є саме створення сприятливого інвестиційного клімату на гірських територіях. Стосовно дотацій, вони також не сприяють результативності у забезпеченні перспектив зростання гірських територій, оскільки спрямовані на подолання диспропорцій лише у фінансуванні поточних потреб. У зазначеній ситуації доцільним є надання цільових субвенцій з метою реалізації інвестиційно-інноваційних програм їх розвитку.

Метою дослідження є виявлення окремих аспектів фінансового забезпечення розвитку гірських територіальних систем.

Виклад основного матеріалу. Нині сучасні умови життєзабезпечення територіальних систем гірського краю зумовлюються посиленою увагою світового співтовариства. З огляду на їх важливе значення виникає необхідність особливої уваги і підтримки, формування сприятливого середовища з метою забезпечення гармонійного розвитку гірської місцевості будь-якого з гірських регіонів на основі врахування всіх важливих його складових.

Законодавче забезпечення фінансової підтримки гірських територіальних систем закріплено статтею 12 «Фінансування стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій» Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» [12]. Зокрема, акцентована увага на тому, що обсяги фінансування реалізації угод щодо регіонального розвитку та виконання програм подолання стану депресивності територій щорічно передбачаються у проектах Державного бюджету України та рішеннях про місцеві бюджети відповідними бюджетними програмами; фінансове забезпечення реалізації угод щодо регіонального розвитку та виконання програм подолання депресивності територій за необхідності щорічно уточнюється після набрання чинності Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік та затвердження відповідних місцевих бюджетів; сума коштів, що передбачається на фінансування всіх програм подолання депресивності територій протягом одного року з державного бюджету,

не може бути меншою ніж, 0,2 % дохідної частини державного бюджету за відповідний період; під час визначення обсягів коштів, призначених для стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій, не враховуються суми дотацій, вирівнювання та субвенцій, що спрямовуються на виконання органами місцевого самоврядування власних та наданих законом повноважень органів виконавчої влади, а також кошти, що спрямовуються згідно із законодавством на ліквідацію наслідків надзвичайних екологічних ситуацій, техногенних катастроф та стихійного лиха.

У Законі України «Про засади державної регіональної політики» (стаття 22) [11] обґрунтовано особливості фінансування за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, в тому числі гірських територіальних систем, де вони розташовані. Зазначено, що фінансування може здійснюватися на умовах інвестування, за умови надання гарантій, на безповоротній основі у вигляді грантів.

У проекті з регіонального врядування та розвитку зумовлено необхідність державної фінансової підтримки регіонального розвитку [4], де пріоритетним визначено принцип загальнодержавної підтримки і здійснення фінансування передусім за рахунок спеціальних субвенцій, як форми грошової допомоги, тобто міжбюджетного трансферту місцевим бюджетам із державного, яка має цільове спрямування. При цьому завданням місцевої влади повинно бути чітке окреслення цілі призначення такої допомоги.

Стосовно окремо взятого регіону, наприклад Закарпатської області, де майже 80 % території області займають гори [13, с. 19] зі складними природно-кліматичними умовами господарювання і життєзабезпечення. В таких умовах виникає необхідність активізації уваги з боку державних органів влади, органів місцевого самоврядування, передусім у наданні фінансової підтримки.

Результативність спрямування фінансових ресурсів зумовлюється доцільністю визначення пріоритетів з метою адекватності їх використання. Важливим при цьому є врахування властивостей гірських територій Закарпаття, де до пріоритетних видів діяльності відносяться насамперед рекреація, туризм, аграрна сфера, діяльність якої спрямовуватиметься на виробництво органічної продукції, що може надати сфері туристичного бізнесу додаткової привабливості. Це ж стосується і сфери лісового господарства, насамперед у задіянні ресурсів побічного користування лісом, а також відродження і перспективний розвиток традиційних сільських ремесел, у тому числі й давно забутих, що з часом може сприяти підвищенню самозайнятості населення у гірській місцевості [8, с. 148].

Доцільно зазначити, що при формуванні Концепції сталого розвитку гірських територій Закарпаття, як складової Державної програми розвитку Українських Карпат, передусім потрібно звернути увагу на дотриманні екологічних принципів зростання, оскільки регіон має унікальні можливості розвитку рекреаційно-туристичного комплексу, надання послуг у санаторно-оздоровчій сфері.

Фінансово-законодавче забезпечення розвитку територіальних систем, зокрема й гірської місцевості, у напрямі визначення механізмів їх фінансування (ст. 20), зазначено у Законі України «Про засади державної регіональної політики» [11]. При цьому формування фінансової політики зазначеного забезпечення здійснюється відповідно до: Бюджетного та Податкового кодексів України; міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам; об'єднання на договірній основі фінансових ресурсів суб'єктів регіональної політики, державних та приватних партнерів на принципах здійснення державно-приватного партнерства, міжнародних інституцій; капітальних видатків державного бюджету; державних цільових програм, у тому числі програм подолання депресивності територій; угоди щодо регіонального розвитку; програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Разом з тим джерелами фінансування державної регіональної політики, як зазначено у вищевказаному Законі (ст. 21), виступають: кошти Державного бюджету України, зокрема державного фонду регіонального розвитку; кошти місцевих бюджетів; благодійні

внески; кошти міжнародних організацій; кошти з інших джерел, не заборонених законодавством. Щодо регіонального розвитку та виконання програм подолання стану депресивності територій, обсяги фінансування реалізації угод, як вказано у Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» (ст. 12), щорічно передбачається у проектах Державного бюджету України та рішеннях про місцеві бюджети відповідними бюджетними програмами і, якщо необхідно, уточнюється після набрання чинності Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік та затвердження відповідних місцевих бюджетів [12]. Так, для розвитку гірських територій Закарпатської області визначено частку до загального обсягу коштів субвенцій у розмірі 33 %, що має на меті допомогу місцевим бюджетам і має цільове призначення, а саме сприяння розвитку гірської місцевості.

Поряд із законодавчо-правовим забезпеченням розвитку гірських територіальних систем, державна фінансова підтримка регіонального розвитку повинна базуватися на проведеному моніторинговому оцінюванні властивостей гірської місцевості з метою виділення необхідних коштів у формуванні перспектив зростання. Фінансове сприяння розвитку гірських територій повинно відбуватися також за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

З метою активізації фінансової підтримки з різних джерел фінансування необхідним є долучення гірських територій для надання їм фінансової допомоги, що спрямовується на розвиток депресивних територій в межах прикордонного і транскордонного співробітництва з Євросоюзом. Закарпаття, як прикордонний регіон, що входить до Карпатського єврорегіону має значний досвід у реалізації фінансових проектів у межах програми TACIS CBC, що реалізовувалися у сфері капітального будівництва, охорони навколишнього природного середовища, облаштуванні контрольно-пропускних пунктів на прикордонних територіях України.

В межах Європейського інструменту сусідства і партнерства, дієвою була програма ENPI CBC, розрахована на період 2007-2013 рр., що передбачала зростання фінансової допомоги для її партнерів на 32 % більше ніж попередня програма TACIS [6]. Сутність відміченої програми зумовлювалася сприянням у напрямі забезпечення сталого розвитку територій, зокрема гірських. При цьому фінансова допомога передбачалася для реалізації програм і окремих проектів з метою розвитку територій за видами програм ENPI CBC із відповідним відсотковим розподілом, зокрема [8]: 88 % загальної суми бюджету передбачалося для реалізації державних і міждержавних програм, що відповідають затвердженим планам дій, національним пріоритетам і сприятимуть у подальшому інтеграційним процесам зближення з країнами-членами Євросоюзу; 7,4 % передбачалося на реалізацію тематичних програм, які б вирішували спільні проблеми суміжних територій по обидва боки кордону з ЄС; 4,6 % загальної суми бюджету було виділено на реалізацію програм прикордонного співробітництва між сусідніми регіонами країн-сусідів.

Окремі науковці вважають, і ми погоджуємося з їх думкою [10], що нині виникає необхідність програмно-планового підходу до вирішення проблемних питань розвитку гірських територій, що зумовлено важливістю і множинністю функцій, які вони реалізують, а також їх місцем і роллю в структурі регіонального господарства й економічного розвитку Закарпаття в цілому. Це є відправною точкою у розумінні сутності проблемних питань і перспективних напрямів розвитку гірського села, необхідності збереження його самобутності та самоідентифікації. Виникає гостра потреба аналізу ключових функцій, що їх виконують гірські території в умовах економічної трансформації регіонального господарства. При цьому важливим є формування механізмів фінансової підтримки розвитку економіки гірських сіл, місцевого самоуправління, територіальних громад, ініціативних сільських лідерів через надання державних субсидій для розвитку дрібнотоварного виробництва, формування матеріально-технічної і кормової бази господарств населення, фермерських господарств, сільськогосподарських

кооперативів, а також пріоритетний розвиток у сільській місцевості доріг, комунікацій і засобів зв'язку. Доцільним є запровадження спеціального режиму господарювання та інвестиційної діяльності на гірських територіях шляхом створення сприятливих для цього умов. Важливим є також створення системи грантового заохочення ініціатив сільських громад з метою благоустрою поселень, розвитку фізичної культури і спорту, дитячого і молодіжного дозвілля, народного мистецтва і творчості, збереження місцевої культурної й історичної спадщини, довкілля.

Висновки і пропозиції. Такими чином, фінансування регіонального розвитку, в тому числі й гірських територіальних систем, повинно базуватися на принципах відповідності Державній стратегії регіонального розвитку України, відповідній регіональній стратегії розвитку та планам заходів з їх реалізації; конкурсного відбору програм (проектів) регіонального розвитку; ефективності використання залучених ресурсів; спроможності об'єктів та суб'єктів, на фінансування яких залучаються кошти державного фонду регіонального розвитку, самостійно забезпечувати подальше власне фінансування або утримуватися за рахунок коштів місцевих бюджетів; адекватної фінансової та іншої участі органів місцевого самоврядування, на території юрисдикції чи в інтересах яких реалізуються відповідні заходи, програми чи проекти; неупередженого розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Результати оцінювання зазначеного соціально-економічного рівня розвитку гірських територіальних систем повинні бути основою виділення фінансових коштів для забезпечення збалансованого розвитку гірської місцевості і підвищення добробуту гірських мешканців.

Список використаних джерел

1. Газуда М. В. Теоретичні аспекти та роль людського фактору в реалізації концепції сталого (стійкого) розвитку Українських Карпат / М. В. Газуда // Науковий вісник УжНУ. Серія «Економіка». – 2010. – № 30. – С. 74–78.
2. Газуда М. В. Активізація розвитку гірських територіальних систем : монографія / М. В. Газуда, В. В. Польовська. – Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2017. – 260 с.
3. Гірські території Закарпаття: соціально-економічні трансформації : монографія / за заг. ред. чл.-кор. НАН України, д.е.н., проф. В. П. Мікловди. – Ужгород : ПП «Бреза», 2012. – 262 с.
4. Державна фінансова підтримка регіонального розвитку [Електронний ресурс] : проект з регіонального врядування та розвитку. – Режим доступу : http://www.rgd.org.ua/resources/additional_res/State_Support_for_Regional_Development_report_2007_UKR.pdf.
5. Європейський інструмент сусідства та партнерства (ENPI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ppngo.org>.
6. Європейський інструмент сусідства та партнерства: Україна. Стратегія ЄС щодо України на період 2007–2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sfs.gov.ua/data/material/000/000/53856/0.pdf.
7. Жук П. В. Методологічні основи та практичні завдання сталого розвитку гірських територій України / П. В. Жук // Регіональна економіка. – 2014. – № 3. – С. 66–75.
8. Кравців В. С. Гірська політика в Україні: проблеми становлення та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В. С. Кравців // Бюлетень Західного наукового центру. – Львів, 2010. – С. 124–136. – Режим доступу : http://znc.com.ua/ukr/publ/periodic/bulletin/2010/buletен_znc_2010.pdf.
9. Лендел М. А. Сільські території в системі сталого соціально-економічного розвитку регіону / М. А. Лендел // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка». – 2016. – Вип. 1 (47), ч. 2. – С. 132–139.
10. Мікловда В. Як нам вивести гірські села з перманентної кризи? [Електронний ресурс] / В. Мікловда, М. Пітюлич // Новини Закарпаття. – 2014. – 18 лютого. – Режим доступу : <http://www.nz.uz.ua/node>.
11. Про засади державної регіональної політики [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-viii>.
12. Про стимулювання розвитку регіонів [Електронний ресурс] : Закон України від 08.09.2005 № 2850-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3924-12>.
13. Статистичний щорічник Закарпаття за 2016 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; за ред. Г. Д. Гриник. – Ужгород, 2017. – 479 с.

References

1. Hazuda, M.V. (2010). Teoretychni aspekty ta rol liudskoho faktoru v realizatsii kontseptsii staloho (stiikoho) rozvytku Ukrainy Karpats [Theoretical Aspects and the Role of the Human Factor in Realizing the Concept of Sustainable (Sustainable) Development of the Ukrainian Carpathians]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Serii «Ekonomika» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*, no. 30, pp. 74–78 (in Ukrainian).
2. Hazuda, M.V., Polovska, V.V. (2017). *Aktivizatsiia rozvytku hirs'kykh terytorialnykh system [Activation of the development of mountain territorial systems]*. Uzhhorod: FOP Sabov A. M. (in Ukrainian).
3. Miklovda, V. P. (ed.) (2012). *Hirski terytorii Zakarpattia: sotsialno-ekonomichni transformatsii [Mountain Zakarpattia: socio-economic transformations]*. Uzhhorod: PP «Breza» (in Ukrainian).
4. *Derzhavna finansova pidtrymka rehionalnoho rozvytku proekt z rehionalnoho vriaduvannia ta rozvytku [State financial support for regional development: a project on regional governance and development]*. Retrieved from http://www.rgd.org.ua/resources/additional_res/State_Support_for_Regional_Development-report_2007_UKR.pdf.
5. *Yevropeyskyi instrument susidstva ta partnerstva (ENPI) [European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI)]*. Retrieved from <http://www.ppngo.org>.
6. *Yevropeyskyi instrument susidstva ta partnerstva: Ukraina. Stratehiia YeS shchodo Ukrainy na period 2007–2013 rr. [European Neighborhood and Partnership Instrument: Ukraine. EU Strategy for Ukraine for the period 2007-2013]*. Retrieved from sfs.gov.ua/data/material/000/000/53856/0.pdf.
7. Zhuk, P.V. (2014). Metodolohichni osnovy ta praktychni zavdannia staloho rozvytku hirs'kykh terytorii Ukrainy [Methodological basis and practical tasks of mountain territories sustainable development in Ukraine]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, no. 3, pp. 66–75 (in Ukrainian).
8. Kravtsiv, V.S. (2010). Hirska polityka v Ukraini: problemy stanovlennia ta perspektyvy rozvytku [Mountain politics in Ukraine: problems of formation and prospects of development]. *Biuleten Zakhidnoho naukovoho tsentru – Bulletin of the Western Scientific Center*, pp. 124–136. Retrieved from http://znc.com.ua/ukr/publ/periodic/bulletin/2010/buletен_znc_2010.pdf.
9. Lendiel, M.A. (2016). Silski terytorii v systemi staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Rural areas in sustainable social and economic development of the region]. *Naukovyi visnyk UzhNU. Serii «Ekonomika» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*, issue 47, part 2, pp. 132–139 (in Ukrainian).
10. Miklovda, V., Pitiulych, M. (2014). Yak nam vyvesty hirs'ki sela z permanentnoi kryzy? [How do we derive mountain villages from a permanent crisis?]. *Novyny Zakarpattia – Transcarpathian news*, February 18. Retrieved from <http://www.nz.uz.ua/node>.
11. *Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 156-VIII [On the Principles of State Regional Policy: Law of Ukraine on February 5, 2015 № 156-VIII]*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-viii>.
12. *Pro stymuliuvannia rozvytku rehioniv: Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 № 2850-IV [On Stimulating the Development of Regions: Law of Ukraine on September 8, 2005 № 2850-IV]*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3924-12>.
13. Hrynyk, H. D. (ed.) (2017). *Statystychnyi shchorichnyk Zakarpattia za 2016 rik [Statistical Yearbook of Zakarpattia for 2016]*. Uzhhorod (in Ukrainian).

Польовська Василина Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економіки, Карпатський університет імені Августина Волошина (вул. Гойди, 4, м. Ужгород, 88000, Україна).

Полевская Василиса Васильевна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економіки, Карпатський університет імені Августина Волошина (ул. Гойды, 4, г. Ужгород, 88000, Україна).

Polovska Vasylyna – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance and Economics, Augustine Voloshin Carpathian University (4 Goida Str., 88000 Uzhgorod, Ukraine).

Журавель Владислав Сергійович – магістр, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (пл. Народна, 3, м. Ужгород, 88000, Україна).

Журавль Владислав Сергеевич – магістр, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (пл. Народная, 3, г. Ужгород, 88000, Україна).

Zhuravel Vladislav – master, State Higher Educational Establishment “Uzhhorod National University” (3 Narodna Square, 88000 Uzhhorod, Ukraine).

Рушак Іванна Богданівна – магістр, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (пл. Народна, 3, м. Ужгород, 88000, Україна).

Рушак Іванна Богдановна – магістр, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (пл. Народная, 3, г. Ужгород, 88000, Україна).

Ruschak Ivanna – master, State Higher Educational Establishment “Uzhhorod National University” (3 Narodna Square, 88000 Uzhhorod, Ukraine).